

Mgr Jakub Piecuch

Katedra Ekonomii

Akademii Rolniczej w Krakowie

Regionalne konsekwencje polityki spójności Unii Europejskiej

Poziom spójności w ramach pojedynczego kraju czy też ugrupowania skupiającego kilka państw jest obecnie jednym z najważniejszych wyznaczników jego sytuacji społeczno-ekonomicznej. Wzrost koherencji przynosi wymierne korzyści, gdyż pozwala na zaangażowanie całego społeczeństwa w budowę pozycji międzynarodowej i osiągnięcie wysokiego tempa rozwoju. Zapobiega jednocześnie tendencjom odśrodkowym i separatystycznym bazującym często na poczuciu niesprawiedliwości w podziale korzyści ekonomicznych płynących ze wzrostu gospodarczego. Także w przypadku Wspólnoty Europejskiej zmniejszenie różnic w poziomie życia i stopniu rozwoju gospodarczego pomiędzy poszczególnymi krajami oraz regionami jest obecnie jednym z najważniejszych celów ugrupowania realizowanym poprzez narzędzia polityki rozwoju regionalnego. Osiągnięcie większej spójności ekonomicznej i społecznej warunkuje bowiem dalsze pogłębianie procesów integracyjnych w Europie, natomiast nadmierne różnice mogą stanowić istotną barierę dalszego rozwoju.

Geneza polityki regionalnej, jako narzędzia interwencji Wspólnoty, sięga swymi korzeniami lat sześćdziesiątych i wiąże się z powstawaniem pod auspicjami Parlamentu i Komisji Europejskiej raportów wskazujących na zasadność podejmowania działań harmonizujących rozwój regionalny w ramach UE. Wraz z upływem czasu na pierwszy plan polityki rozwoju regionalnego wysunęło się wyrównywanie szans rozwoju regionów zapóźnionych i peryferyjnych. Ostatnie lata wskazują na wydatne zwiększenie roli polityki rozwoju regionalnego w procesie integracji europejskiej. Przełomem stała się, przygotowana w 1988 roku, reforma funduszy strukturalnych, będąca następstwem postanowień Jednolitego Aktu Europejskiego. Podjęcie reform było konsekwencją nasilających się obaw, dotyczących pogłębiania dysproporcji w rozwoju regionów europejskich wraz z poszerzaniem Wspólnoty o państwa słabiej rozwinięte – Irlandię, Grecję Hiszpanię czy Portugalie. Niepokój budziło także prawdopodobieństwo dalszego

zwiększania dysproporcji rozwojowych w wyniku utworzenia jednolitego rynku. Polityka regionalna miała stać się jednym z podstawowych narzędzi przemian strukturalnych, a dzięki Jednolitemu Aktowi Europejskiemu wprowadzona została do Traktatu Rzymskiego jako nowy Tytuł XVI, poświęcony „spójności gospodarczej i społecznej”, co oznaczało jej traktatowe usankcjonowanie. Pierwsza reforma funduszy strukturalnych przyniosła także znaczący wzrost środków finansowych, przeznaczonych głównie na pomoc dla regionów krajów opóźnionych w rozwoju, w których PKB per capita kształtuje się poniżej 75% średniej wspólnotowej. Kolejna reforma funduszy strukturalnych, przygotowana w następstwie podpisania Traktatu z Maastricht, ponownie traktowała w sposób uprzywilejowany państwa najslabiej rozwinięte. Podwojono środki dla czterech najbiedniejszych państw Wspólnoty, aby były one w stanie spełnić kryteria konwergencji unii walutowej.

W perspektywie unii monetarnej podjęto także decyzję o utworzeniu Funduszu Spójności, którego celem było przygotowanie do wprowadzenia wspólnej waluty tych państw, w których wskaźnik PKB per capita kształtował się poniżej 90% średniej dla całej UE. Do grupy państw korzystających z Funduszu Spójności zaliczono Grecję, Portugalię, Irlandię i Hiszpanię.

We Wspólnocie Europejskiej o poziomie koherencji decydują trzy wymiary – ekonomiczny, społeczny i przestrzenny¹. Spójność gospodarcza związana jest z rozpiętością poziomu rozwoju ekonomicznego, na jakim znajdują się poszczególne państwa i regiony ugrupowania. Ten wymiar koherencji jest najczęściej przedstawiany przy wykorzystaniu wskaźnika PKB per capita, przeliczanego według parytetu siły nabywczej pieniądza w danym kraju. Spójność społeczna dotyczy natomiast różnic w sytuacji społecznej wewnątrz UE, a podstawowym narzędziem służącym do jej analizy jest wskaźnik stopy bezrobocia. Ostatni, trzeci wymiar koherencji wewnątrz UE wyznacza spójność przestrzenna rozumiana jako dobry dostęp do wszystkich miast i regionów wspólnotowych, niezależnie od centralnego lub peryferyjnego położenia geograficznego. Dla oceny spójności przestrzennej nie udało się dotychczas stworzyć jednego syntetycznego miernika, najczęściej więc ocenia się ją analizując czas potrzebny na podróż z danego obszaru do kilkuset miejsc w Europie.

Zmiany w różnicach poziomów rozwoju gospodarczego i społecznego Wspólnoty Europejskiej zostały w artykule zanalizowane na poziomie regionów państw członkowskich. W badaniach dotyczących zróżnicowania cech w rozkładzie empirycznym wykorzystano klasyczne miary wariancji i odchylenia standardowego². Wariancją dla zbioru danych x_1, x_2, \dots, x_n nazywamy wyrażenie:

¹ J. Szlachta, *Polityka regionalna Unii Europejskiej*, FAPA, Warszawa 2000, s. 9.

² J. Józwiak, J. Podgórski, *Statystyka od podstaw*, PWE, Warszawa 2001, s. 48–52.

$$s^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{j=1}^n (x_j - \bar{x})^2$$

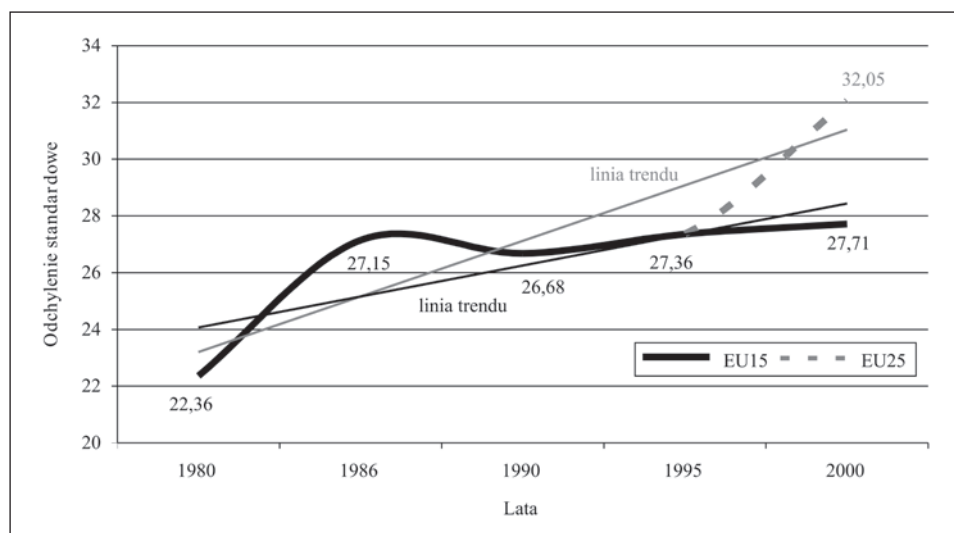
gdzie \bar{x} jest średnią arytmetyczną o wzorze:

$$\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{j=1}^n x_j$$

Im większe odchylenie cechy w zbiorze tym większe odchylenia wartości cechy w stosunku do średniej arytmetycznej i większa wariancja. Najmniejszą wartością, którą może uzyskać wariancja jest 0. Sytuacja ta ma miejsce, gdy wszystkie wartości cechy są jednakowe, co oznacza zupełny brak zróżnicowania. Ze względu na to, że mianem wariancji są kwadraty jednostek, w których jest mierzona badana cecha, jako miary zróżnicowania używa się dodatniego pierwiastka kwadratowego z wariancji, który określa się mianem odchylenia standardowego:

$$s = \sqrt{s^2}$$

Odchylenie standardowe ma takie samo miano jak badana cecha, a jego własności wywodzą się bezpośrednio z własności wariancji.

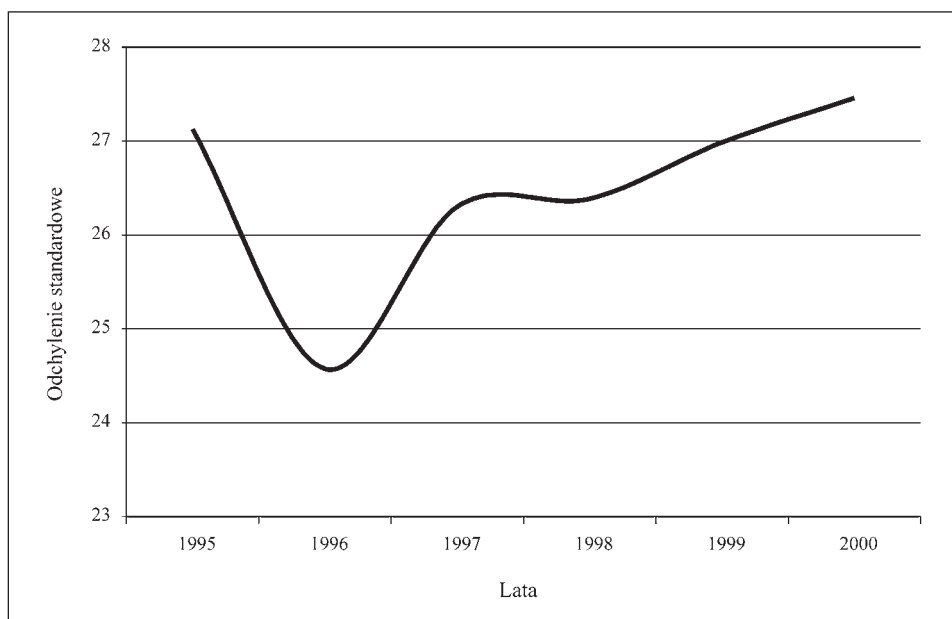
Wyszczególnienie	1980	1986	1990	1995	2000	
	EU12	EU12	EU12	EU15	EU15	EU25
Odchylenie standardowe	22,36	27,15	26,68	27,36	27,71	32,05

Rysunek 1. Dysproporcje w rozwoju gospodarczym w regionach UE oraz regionach krajów kandydujących w latach 1980–2000

Źródło: Obliczenia własne.

Za punkt odniesienia przyjęto wskaźnik PKB *per capita*, którego średnią wartość dla 15 krajów członkowskich ustalono na poziomie 100. Analizowane wielkości w poszczególnych państwach i regionach UE były porównywane z wartością przeciętną dla całego ugrupowania.

Na przestrzeni ostatnich lat można zauważyć znaczącą ewolucję zróżnicowań rozwoju ekonomicznego na poziomie regionalnym. Wzrost wskaźnika odchylenia standardowego PKB *per capita* w regionach wskazuje na systematyczne pogłębianie się międzyregionalnych dysproporcji rozwoju regionów w Unii Europejskiej (rysunek 1). W roku 1980 wskaźnik odchylenia standardowego wyniósł 22,36. W ciągu kolejnych 20 lat wzrósł do poziomu bliskiego wartości 28. Natomiast wartość wskaźnika odchylenia standardowego dla regionów państw, które w chwili obecnej są członkami UE oraz tych, które staną się nimi w 2004 roku wskazuje na dodatkowy, wydatny wzrost zróżnicowania poziomu rozwoju gospodarczego pomiędzy regionami, gdyż w tym przypadku wartość wskaźnika odchylenia standardowego osiągnęła poziom 32,05.

Rysunek 2. Poziom dysproporcji w rozwoju gospodarczym regionów UE w latach 1995–2000 (PKB per capita, PPS)

Źródło: Obliczenia własne.

Rysunek 2 przedstawia natomiast zmiany w różnicach rozwojowych pomiędzy regionami unijnymi na przestrzeni ostatnich sześciu lat. Pomimo obniżenia wartości wskaźnika odchylenia standardowego w połowie lat 90. już od roku

1996 nastąpił ponowny wzrost dysproporcji w poziomie PKB *per capita* pomiędzy regionami krajów WE. Niemniej jednak w ciągu ostatnich lat zauważyć można pewne korzystne tendencje w rozwoju regionów w ramach państw członkowskich WE, które wskazują na pierwsze pozytywne rezultaty systematycznie prowadzonej od wielu lat polityki regionalnej. I tak dla przykładu w Hiszpanii – państwie, które najczęściej podawane jest jako kraj o doświadczeniach interesujących dla Polski – od roku 1999 nastąpiła redukcja dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami najbogatszymi i tymi, które pod względem gospodarczym są słabiej rozwinięte. Ze względu na bardzo krótki okres, jaki upłynął od chwili pojawienia się tych pozytywnych tendencji, trudno stwierdzić, na ile kierunek zmian ma charakter trwały i czy w kolejnych latach nie zostanie on zakłócony. Jest jednak wielce prawdopodobne, że jest to świadectwo pozytywnych efektów konsekwentnie prowadzonej polityki wspierania regionów opóźnionych w rozwoju.

Interesującym uzupełnieniem informacji dotyczących zmian w wartościach odchylenia standardowego wskaźnika PKB *per capita* jest zestawienie 20 najbogatszych i najbiedniejszych regionów unijnych w 1986 i 2000 roku (tabela 1 i 2). Średnia wartość PKB *per capita* w 10 najbiedniejszych regionach unijnych wzrosła o 12,5 punktu procentowego (z 40,6% do 53,1% średniej unijnej). Równocześnie średnia wartość tego wskaźnika dla 10 najbogatszych regionów wzrosła o 9,7 punktu procentowego (z 155,3 % do 165,0% średniej unijnej). W rezultacie poziom PKB *per capita* w 10 najbogatszych regionach był w roku 2000 około 3 razy większy niż w regionach najsłabszych, podczas gdy jeszcze w roku 1986 był większy niemal 4 razy. Podobnie kształtują się tendencje w przypadku 20 najbiedniejszych regionów. Wzrost poziomu PKB *per capita* wyniósł 11,3 punktu procentowego i był wyższy od zarejestrowanego wśród 20 najbogatszych regionów, co jednak nie pozwoliło na odwrócenie niekorzystnego trendu narastania dysproporcji w grupie wszystkich 207 regionów.

Na przestrzeni 15 lat nie nastąpiły istotne przesunięcia zarówno wśród regionów najbogatszych, jak i najbiedniejszych. W pierwszej grupie nadal dominują regiony niemieckie (5), włoskie (3), holenderskie i brytyjskie (2), a ponadto regiony fińskie, austriackie i szwedzkie, które dołączyły do UE w roku 1995. Niewielkie zmiany nastąpiły również w przypadku regionów najsłabszych. Nadal dominują wśród nich regiony greckie (6), portugalskie (4), francuskie posiadłości zamorskie (3) i hiszpańskie (3). W grupie tej znalazł się także jeden region wschodniemiecki – Dessau.

Tabela 1

PKB per capita w najbogatszych regionach w 1986 i 2000 roku (PPS)

1986			2000		
1.	Hamburg (D)	184,8	1.	Rég. Bruxelles-Cap. / Bmssel Hfdst.Gew. (B)	217,6
2.	Groningen (NL)	178,9	2.	Luksemburg (Grand-Duché) (L)	195,3
3.	Rég. Bruxelles-Cap. / Bmssel Hfdst. Gew. (B)	163,3	3.	Hamburg (D)	181,5
4.	Ile De France (F)	162,4	4.	Ile De France (F)	158,3
5.	Darmstadt (D)	151,9	5.	Wiedeń (A)	157,0
6.	Londyn (GB)	147,5	6.	Oberbayern (D)	154,4
7.	Brema (D)	143,8	7.	Darmstadt (D)	148,8
8.	Stuttgart (D)	142,6	8.	Sztokholm (S)	147,0
9.	Oberbayern (D)	140,9	9.	Londyn (GB)	147,0
10.	Luksemburg (Grand-Duché) (L)	137,3	10.	Uusimaa (Suuralue) (FIN)	143,2
Średnia dla 10 najbogatszych		155,3	Średnia dla 10 najbogatszych		165,0
11.	Lombardia (I)	131,8	11.	Brema (D)	142,9
12.	Valle D'aosta (I)	129,2	12.	Utrecht (NL)	140,3
13.	Berlin (D)	128,1	13.	Aland (FIN)	139,2
14.	Emilia-Romagna (I)	124,5	14.	Trentino-Alto Adige (I)	136,3
15.	Antwerpia (B)	123,6	15.	Lombardia (I)	134,5
16.	Mittelfranken (D)	123,6	16.	Stuttgart (D)	134,1
17.	Karlsruhe (D)	123,5	17.	Salzburg (A)	130,8
18.	Düsseldorf (D)	122,1	18.	Berkshire. Bucks & Oxfordshire (GB)	130,6
19.	Grampian (GB)	121,6	19.	Noord-Holland (NL)	130,2
20.	Noord-Holland (NL)	117,2	20.	Emilia-Romagna (I)	129,1
Średnia dla 20 najbogatszych		139,9	Średnia dla 20 najbogatszych		149,9

UE15 = 100

Źródło: Commission of the European Communities, *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development Regions in the European Union*, Brussels/Luxembourg 1998, s. 200; Commission of the European Communities, *Second Progress Report on Economic and Social Cohesion*, Brussels/Luxembourg 2003, Aneks, s. 25–26.

Na przestrzeni badanych 15 lat w przypadku 40 regionów państw, które w 1986 roku były członkami Unii Europejskiej, wskaźnik PKB *per capita* zwiększył się o 10 punktów procentowych. Największe zmiany dotyczyły Luksemburga, gdzie wartość PKB *per capita* wzrosła z poziomu 137,3 do 195,3 (58 punktów procentowych), Irlandii (blisko 54,4) oraz regionu Brukseli (54,2 punktu procentowego).

Tabela 2

PKB per capita w najbiedniejszych regionach w 1986 i 2000 roku (PPS)

1986			2000		
1.	Gwadelupa (F)	36,9	1.	Ipeiros (GR)	47,1
2.	Gujana (F)	36,9	2.	Réunion (F)	50,4
3.	Alentejo (P)	37,1	3.	Dytiki Ellada (GR)	51,1
4.	Açores (P)	39,9	4.	Açores (P)	51,7
5.	Madeira (P)	40,2	5.	Ekstremadura (ES)	53,0
6.	Réunion (F)	40,4	6.	Gujana (F)	53,7
7.	Centro (P)	41,7	7.	Centro (P)	54,2
8.	Voreio Aigaio (GR)	44,0	8.	Alentejo (P)	54,5
9.	Ekstremadura (ES)	44,2	9.	Anatoliki Makedonia. Thraki (GR)	54,6
10.	Algarve (P)	44,4	10.	Norte (P)	56,0
Średnia dla 10 najbiedniejszych		40,6	Średnia dla 10 najbiedniejszych		52,6
11.	Ipeiros (GR)	47,4	11.	Gwadelupa(F)	57,6
12.	Martynika (F)	48,7	12.	Peloponnisos (GR)	57,7
13.	Dytiki Ellada (GR)	48,9	13.	lonia Nisia (GR)	59,2
14.	Norte (P)	51,1	14.	Andaluzja (ES)	61,2
15.	lonia Nisia (GR)	51,9	15.	Thessalia (GR)	61,4
16.	Andaluzja (ES)	52,8	16.	Kalabria (I)	62,1
17.	Kastylia – La Mancha (ES)	54,5	17.	Dessau (D)	64,2
18.	Galicja (ES)	55,0	18.	Galicja (ES)	64,7
19.	Thessalia	55,2	19.	Comwall & Isles Of Scilly (GB)	65,0
20.	Anatoliki Makedonia. Thraki (GR)	55,8	20.	Kampania (I)	65,3
Średnia dla 20 najbiedniejszych		46,3	Średnia dla 20 najbiedniejszych		57,6

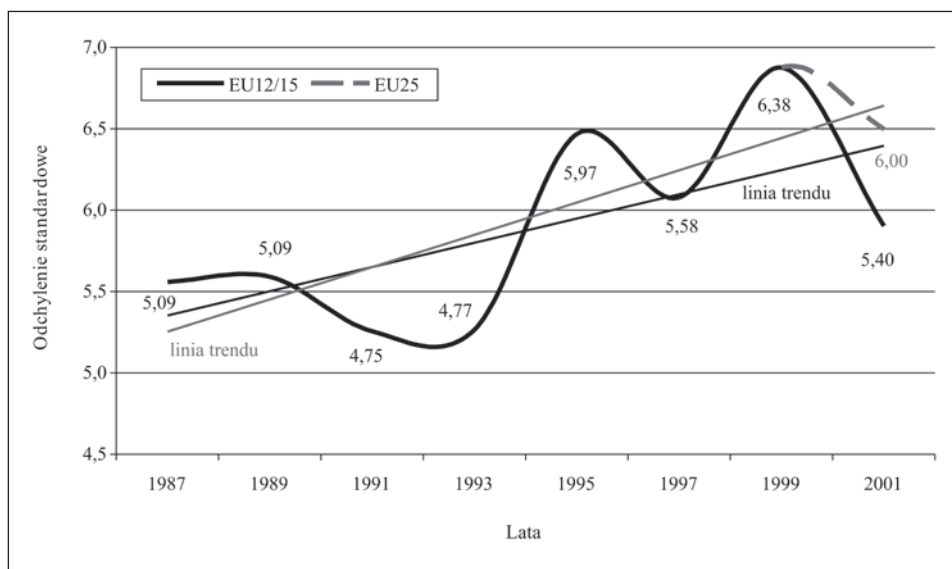
UE15 = 100

Źródło: Commission of the European Communities, *Sixth Periodic...*, wyd. cyt., s. 200; Commission of the European Communities, *Second Progress Report...*, wyd. cyt., Aneks, s. 25–26.

Drugi etap badań dotyczył społecznego aspektu spójności Wspólnoty Europejskiej wyznaczanej przez stopę bezrobocia. Podobnie jak w przypadku spójności ekonomicznej zmiany w koherencji społecznej ugrupowania zostały przeanalizowane na poziomie regionów unijnych.

Pomiędzy rokiem 1987 a 2001 można zauważyć znaczącą amplitudę wahań w dysproporcji rozwoju społecznego (rysunek 3). Do roku 1993 spójność społeczna w regionach Unii Europejskiej wzrastała, czego odzwierciedleniem był spadek miary odchylenia standardowego z poziomu 5,06 do 4,75 w roku 1991 i 4,77 w 1993. W roku 1995, w efekcie integracji ze strukturami UE Finlandii,

Austrii i Szwecji, nastąpił znaczący przyrost miary odchylenia standardowego, świadczący o zwiększaniu się dysproporcji w rozwoju społecznym regionów unijnych. Wartość odchylenia standardowego osiągnęła ostatecznie swój najwyższy poziom w roku 1999 (6,38). Poczynając od tego roku nastąpił wzrost spójności społecznej regionów unijnych, czego potwierdzeniem jest spadek wartości odchylenia standardowego do poziomu 5,4 w roku 2001. Pomimo poprawy sytuacji w ostatnich dwóch latach, na przestrzeni badanych 15 lat miara odchylenia standardowego wzrosła z poziomu 5,06 do 5,4, co świadczy o wzroście dysproporcji w rozwoju społecznym pomiędzy regionami unijnymi.

Wyszczególnienie	1987	1989	1991	1993	1995	1997	1999	2001	
	EU12	EU12	EU12	EU12	EU15	EU15	EU15	EU15	EU25
Odchylenie standardowe	5,09	5,09	4,75	4,77	5,97	5,58	6,38	5,40	6,00

Rysunek 3. Konwergencja w rozwoju społecznym regionów UE oraz regionach krajów kandydujących w latach 1987–2001

Źródło: Obliczenia własne.

Tę niekorzystną sytuację dodatkowo podkreśla perspektywa rozszerzenia Unii o państwa Europy Środkowej i Wschodniej. Wobec istotnych dysproporcji społecznych wśród krajów kandydujących do Unii, kolejne poszerzenie ugrupowania w 2004 roku przyniesie dalszy spadek spójności społecznej ugrupowania, gdyż dane dla roku 2001, uwzględniające regiony państw kandydujących, wskazują na wzrost odchylenia standardowego do poziomu 6,0.

Uzupełnieniem informacji o spójności społecznej są dane dotyczące regionów o najniższym i najwyższym poziomie stopy bezrobocia w roku 1987 i 2001 (tabela 3 i 4). Sytuacja w regionach o najwyższym poziomie bezrobocia uległa pewnej poprawie w okresie badanych 15 lat. Średnia wartość stopy bezrobocia w 10 regionach o najwyższym poziomie bezrobocia obniżyła się o 2,6 punktu procentowego (z 22,9 do 20,3%). Natomiast wśród 20 regionów charakteryzujących

Tabela 3

Regiony unijne o najwyższym poziomie stopy bezrobocia w roku 1987 i 2001¹

1987			2001		
1.	Andaluzja (ES)	31,1	1.	Kalabria (I)	24,8
2.	Ekstremadura (ES)	25,9	2.	Kampania (I)	22,4
3.	Wyspy Kanaryjskie (ES)	25,5	3.	Andaluzja (ES)	22,3
4.	Kraj Basków (ES)	23,2	4.	Ekstremadura (ES)	22,1
5.	Katalonia (ES)	21,8	5.	Ceuta i Melilla (ES)	21,9
6.	Kampania (I)	21,5	6.	Sycylia (I)	20,8
7.	Murcja (ES)	21,4	7.	Sardynia (I)	19,1
8.	Walencja (I)	20,1	8.	Dessau (D)	16,9
9.	Asturia (ES)	19,7	9.	Halle (D)	16,9
10.	Kantabria (ES)	18,8	10.	Dytiki Makedonia (GR)	15,8
Średnia dla 10 regionów o najwyższej stopie bezrobocia		22,9	Średnia dla 10 regionów o najwyższej stopie bezrobocia		20,3
11.	Northern Ireland (GB)	18,6	11.	Basilicata (I)	15,7
12.	Merseyside (GB)	18,2	12.	Magdeburg (D)	15,4
13.	Irlandia (IRL)	18,1	13.	Mecklenburg-Vorpommern (D)	15,0
14.	Kalabria (I)	17,8	14.	Galicja (ES)	14,7
15.	Kastylia i León (ES)	17,6	15.	Asturia (ES)	14,4
16.	Dumfries and Galloway, Strathclyde (GB)	16,8	16.	Dresden (D)	14,3
17.	Hainaut (B)	16,4	17.	Leipzig (D)	14,3
18.	Madryt (ES)	16,3	18.	Puglia (I)	14,3
19.	Sardynia (I)	16,2	19.	Languedoc-Roussillon (FR)	14,1
20.	Sycylia (I)	16,0	20.	Brandenburgia (D)	13,8
Średnia dla 20 regionów o najwyższej stopie bezrobocia		20,5	Średnia dla 20 regionów o najwyższej stopie bezrobocia		17,5

¹ Bez posiadłości zamorskich

się najtrudniejszą sytuacją spadek stopy bezrobocia wyniósł 3 punkty procentowe (z 20,5 do 17,5%). Również w grupie 10 regionów o najniższym poziomie tego wskaźnika zmiany stopy bezrobocia były znaczne i charakteryzowały się tendencją malejącą (1,1 punktu procentowego).

Znacznie poważniejsze zmiany dotyczyły natomiast 20 regionów o najmniejszym bezrobociu. W regionach tych stopa bezrobocia obniżyła się o połowę, z poziomu 4,2 do 2,1% (2,2 punktu procentowego). W wyniku tych przemian poziom stopy bezrobocia w 10 regionach o najtrudniejszej sytuacji był w roku

Tabela 4

Regiony unijne o najniższym poziomie stopy bezrobocia w roku 1987 i 2001

1987			2001		
1.	Luksemburg (Grand-Duché) (L)	2,5	1.	Utrecht (NL)	1,2
2.	Kriti (GR)	2,7	2.	Aland (FIN)	1,3
3.	Stuttgart (D)	3,1	3.	Berkshire, Bucks & Oxfordshire (GB)	1,6
4.	Tübingen (D)	3,2	4.	Flevoland (NL)	1,9
5.	Açores (P)	3,7	5.	Noord-Holland (NL)	2,0
6.	Freiburg (D)	3,8	6.	Noord-Brabant (NL)	2,0
7.	Schwaben (D)	3,9	7.	Surrey, East & West Sussex (GB)	2,0
8.	Oberbayern (D)	4,1	8.	Zuid-Holland (NL)	2,1
9.	Karlsruhe (D)	4,2	9.	Oberösterreich (A)	2,1
10.	Unterfranken (D)	4,3	10.	Açores (P)	2,2
Średnia dla 10 regionów o najniższej stopie bezrobocia		3,5	Średnia dla 10 regionów o najniższej stopie bezrobocia		2,4
11.	Darmstadt (D)	4,4	11.	Gelderland (NL)	2,2
12.	Madeira (P)	4,5	12.	Zeeland (NL)	2,3
13.	Oberfranken (D)	4,6	13.	Bedfordshire, Hertfordshire (GB)	2,3
14.	Mittelfranken (D)	4,6	14.	Luksemburg (Grand-Duché) (L)	2,4
15.	Niederbayern (D)	4,9	15.	Centro (P)	2,4
16.	Norte (P)	4,9	16.	Hampshire & Isle Of Wight (GB)	2,4
17.	Berkshire, Bucks & Oxfordshire (GB)	4,9	17.	Overijssel (NL)	2,5
18.	Gießen (D)	5,0	18.	Limburg (NL)	2,5
19.	Valle D'aosta (I)	5,0	19.	Vorarlberg (A)	2,6
20.	Surrey, East & West Sussex (GB)	5,3	20.	Dorset & Somerset (GB)	2,6
Średnia dla 20 regionów o najniższej stopie bezrobocia		4,2	Średnia dla 20 regionów o najniższej stopie bezrobocia		2,1

Źródło: Commission of the European Communities, *Sixth Periodic...*, wyd. cyt., s. 212; Commission of the European Communities, *Second Progress Report...*, wyd. cyt., Aneks, s. 21–22.

2001 8,5 raza wyższy niż w regionach charakteryzujących się najniższym bezrobociem. Ta relacja w roku 1987 korzystniej przedstawiała się w przypadku pierwszej grupy regionów, gdyż różnica była 6,5-krotna. W przypadku 20 regionów o najwyższym i najniższym poziomie bezrobocia, różnica w roku 1987 była natomiast 5-krotna. W roku 2001 stopa bezrobocia była 8,3 raza wyższa w pierwszej grupie regionów, podczas gdy w roku 1987 różnica była prawie 5-krotna.

Na przestrzeni badanych 15 lat nastąpiły istotne przesunięcia w obu grupach regionów. O ile w roku 1987 wśród 20 regionów z najwyższą stopą bezrobocia dominowały regiony hiszpańskie (10) i włoskie (5), to w roku 2001 pozostało 5 regionów hiszpańskich i włoskich, natomiast wraz ze zjednoczeniem Niemiec pojawiły się także regiony wschodniemieckie (7).

W roku 1987 w grupie 20 regionów o najniższym poziomie stopy bezrobocia dominowały regiony zachodniemieckie, których było 12. Jednak wraz z rozszerzeniem Unii w 1995 roku do grupy tej dołączyły dwa regiony austriackie oraz jeden fiński. O ile w roku 1987 zdecydowanie najniższe bezrobocie występowało w Niemczech, o tyle w 2001 roku grupę z najniższym wskaźnikiem bezrobocia zdominowały regiony holenderskie (9).

Wraz z kolejnymi etapami rozszerzania ugrupowania następował wzrost dysproporcji rozwojowych, gdyż państwa przystępujące do UE charakteryzowały się na ogół niższymi od średniej unijnej poziomami rozwoju gospodarczego. W chwili obecnej pozytywne tendencje w zmniejszaniu dysproporcji w rozwoju gospodarczym Wspólnoty w sposób widoczny zauważalne są jedynie na poziomie państw członkowskich. Natomiast dysproporcje w rozwoju ponad 200 regionów nie ulegają znaczącej redukcji. Ta niekorzystna sytuacja zostanie dodatkowo wzmocniona w momencie przystąpienia do ugrupowania krajów Europy Środkowej i Wschodniej. Brak wzrostu spójności społeczno-gospodarczej powoduje współistnienie, również w ramach jednego państwa, obszarów wysoko rozwiniętych, często skupionych wokół centrum administracyjnego kraju oraz regionów mocno zacofanych, peryferyjnych i pozbawionych endogenicznych atutów umożliwiających szybki wzrost.

Na zakończenie należy dodać, iż pomimo szybkiego rozwoju gospodarczego, którego doświadczają regiony najbogatsze, także w regionach najsłabszych – dzięki funduszom strukturalnym, procesowi integracji oraz uczestnictwa w jednolitym rynku europejskim – wzrost ekonomiczny przybiera znaczące rozmiary. W świetle przedstawionych tendencji należy podkreślić rolę środków strukturalnych uzyskiwanych przez regiony najbiedniejsze objęte wsparciem europejskim w ramach celu nr 1³. Brak pomocy dla tych najsłabszych regionów

³ Najważniejszy cel wspólnotowej polityki spójności społeczno-gospodarczej, ze względu na rozmiary środków przeznaczanych na jego realizację. Odnosi się on do regionów opóźnionych w rozwoju, czyli takich, dla których wskaźnik PKB per capita kształtuje się poniżej 75% średniej dla całej Wspólnoty. Działania podejmowane w ramach celu nr 1 promują przemiany strukturalne na tych obszarach.

bez wątplenia powodowałyby dalszy wzrost różnic rozwojowych. Konsekwencją pozbawienia najsłabszych regionów pomocy strukturalnej byłyby także wzrost stopy bezrobocia, która w wielu regionach, mimo poprawy sytuacji w ostatnich latach, nadal przybiera bardzo duże rozmiary. Dysproporcje społeczne mierzone zmianami stopy bezrobocia ulegają ograniczeniu, jednak wysoki jego poziom musi budzić szczególnie niepokój, gdyż spójność społeczna, obok spójności gospodarczej, jest jednym z głównych celów europejskiej polityki regionalnej, popartych zapisami w traktacie ustanawiającym Wspólnotę Europejską. Niepowodzenie w realizacji tych założeń może z czasem rodzić problemy nie tylko natury ekonomicznej, ale także stać się zarzewiem perturbacji społecznych, politycznych czy też demograficznych.

LITERATURA

- Commission of the European Communities, *Sixth Periodic Report on the Social and Economic Situation and Development Regions in the European Union*, Brussels/Luxembourg 1998.
- Commission of the European Communities, *Second Report on Economic and Social Cohesion*, Brussels/Luxembourg 2001.
- Commission of the European Communities, *First Progress Report on Economic and Social Cohesion*, Brussels/Luxembourg 2002.
- Commission of the European Communities, *Second Progress Report on Economic and Social Cohesion*, Brussels/Luxembourg 2003.
- Jóźwiak J., Podgórski J., *Statystyka od podstaw*, PWE, Warszawa 2001.
- Szlachta J., *Polityka regionalna Unii Europejskiej*, FAPA, Warszawa 2000.

Regional Consequences of EC Cohesion Policy

Summary

One of the most important indicator of socio-economic situation in EC is the coherence level between members countries and their regions. The following article presents changes of disproportions in socio-economic development between EU regions. Along with proceeding community extension disproportions have risen. This situation was determined by new countries inefficient economic development and serious differences in unemployment level. The same problems may occur during the Central and Eastern European countries accession process with EC.